

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

مشکلات بین فردی و استرس تحصیلی در دانش آموزان

سید ابوالقاسم سیدان^{۱*}، فرشته با عزت^۲

^۱ دانشجوی دکترای تخصصی روانشناسی تربیتی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

^۲ گروه روانشناسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

چکیده

نوجوانی دوره ایجاد سازگاری‌های متعدد و جدید برای ورود به دنیای بزرگسالی است و می‌تواند با مشکلاتی در سازگاری‌ها همراه باشد. پژوهش حاضر باهدف بررسی رابطه مشکلات بین فردی با استرس تحصیلی دانش آموزان صورت گرفت. روش پژوهش از نوع همبستگی بود. شرکت‌کنندگان تعداد ۱۲۰ نفر بودند که از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای تک‌مرحله‌ای و سپس تصادفی ساده از میان کل دانش آموزان متوسطه اول شهرستان نوشهر در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ به حجم ۲۰۶۰ نفر انتخاب شدند. ابزارهای این پژوهش شامل پرسشنامه‌های مشکلات بین فردی (IIP-32) بارفام، هاردی استارپ، استرس انتظارات تحصیلی (AESI) آنگ و هوان بودند. یافته‌های به‌دست‌آمده از ضریب همبستگی اسپیرمن نشان دادند که مشکلات بین فردی با استرس تحصیلی رابطه آماری معنی‌داری ($R = 0/673$) در سطح ($P < 0/001$) داشتند و با بالا رفتن میزان مشکلات بین فردی، استرس تحصیلی دانش آموزان نیز بالا رفت و همچنین به چرخه مشکلات بین فردی، استرس مجدد دامن خواهد زد.

کلیدواژه‌ها: استرس تحصیلی؛ مشکلات بین فردی

مقدمه

نوجوانی به عنوان یک مرحله مهم رشدی، دوره انتقال از وابستگی کودکی به استقلال و مسئولیت‌پذیری جوانی و بزرگسالی بوده، این فرآیند انتقال دشوار برای نوجوانان تلقی شده زیرا ضرورت دارد سازگاری‌های متعددی را ایجاد و تجربه نماید. سه دسته مشکلات عمده گزارش شده در دوره نوجوانی شامل تعارض با والدین، نوسان خلق و افسردگی و میزان بالای رفتار تهور آمیز، هنجار شکن و پر خطر می‌باشد (بوکوفسکی ۲۰۰۱ و اشتاینبرگ ۲۰۰۷ و هریس ۲۰۰۹ و وید، تائوریس، زوسبروایلاس ۲۰۱۳). علاوه بر آن نوجوانان باید ضمن بازنگری و بازسازی ارتباط با والدین و بزرگسالان جامعه، به بازسازی و بازشناسی خود به عنوان یک فرد مستقل پرداخته (بندتو ۲۰۰۸، کاپل و کاوانگ ۲۰۱۲، شافر و کیت ۲۰۱۳، لیهال و میلر ۲۰۱۳). تردیدی نیست که نحوه واکنش ما جوانان به این موارد می‌تواند به دلیل عدم تجربه و پختگی کافی آنان با مشکلات و خطاهایی همراه باشد.

تجربه مشکلات بین فردی در نوجوانان به فقدان تعامل‌های بین فردی موفقیت آمیز با همسالان و والدین و نیز عدم جرات ورزی در آنها اطلاق می‌شود (مندز، هیدالگو و انگلس ۲۰۰۳، انگلس و هیدالگو و مندز ۲۰۰۵). اهمیت روابط بین فردی تا حدی است که رویکردها و طبقه بندی‌های معتبر آسیب شناسی تشخیص، سهم ویژه‌ای برای نقش و تاثیر آنها در شکل‌گیری و تداوم اختلال‌های روانشناختی حتی اختلال‌های شخصیت در نظر گرفته‌اند (انجمن روانپزشکی آمریکا ۲۰۰۰). به اعتقاد ویدگر و فرانسیس (۱۹۸۵) هر اختلال شخصیت واجد یک سبک بین فردی نارسا کنش و مخصوص است که اغلب ویژگی اصلی آن اختلال محسوب می‌شود. علاوه بر آن نتایج پژوهش‌های متعدد نشان داده که تجربه دشواری‌های بین فردی برای نوجوان نتایج منفی مانند افسردگی، تلاش‌های خودکشی، سوء مصرف مواد، ترک زود هنگام مدرسه، افت عملکرد تحصیلی، روابط ناکارآمد با والدین و بیکاری را بدنبال دارد (بورکویچ، نیومن، پینکوس و لیتل ۲۰۰۲، هیدالگو و مندز ۲۰۰۵). با عنایت به تاثیر مشکلات بین فردی و ایجاد نگرانی و درماندگی روانشناختی در افراد (گرتمن ۱۹۹۶) و عوارض برشمرده برای آن در عملکردهای تحصیلی از جمله افت عملکرد تحصیلی (انگلس و همکاران ۲۰۰۵).

می‌توان تصور نمود که چالش‌های ارتباط بین فردی نوجوانان با والدین، مربیان و معلمان به دلیل بروز مشکلات تحصیلی مجدداً دامن خورده و خودنمایی نمایند. فشار برای موفقیت در آموزش‌های مدرسه در اغلب کشورها وجود داشته و با تغییر جوامع و حرکت به سمت رقابتی

* پست الکترونیک نویسنده مسئول: sa.seyedan@yahoo.com

شدن شدت بیشتری پیدا کرده است. اگرچه که استرس محرکی برای پیشرفت افراد است، اما اگر این استرس شدت یافته و ادامه یابد می‌تواند سلامت و بهزیستی روانی افراد را تحت تاثیر قرار دهد (دان، سان، نگوین، تراس، لوان و دکیسون ۲۰۱۰). آنگ، هوان و برامان فشارهای مرتبط با آموزش را مهم‌ترین منبع استرس می‌دانند که نوجوانان و جوانان سراسر دنیا با آن مواجه هستند. استرس تحصیلی به احساس نیاز فزاینده به دانش و به طور همزمان ادراک فردی مبنی بر نداشتن زمان کافی برای دستیابی به آن دانش اشاره می‌کند (مورسی ۱۹۹۰، گادزلاو بالگلو، ۲۰۰۱).

از آنجا که فعالیت‌های آموزشی برای کودکان و نوجوانان در اغلب فرهنگ‌ها واجد اهمیت بوده و انتظارات معلمان و خود دانش‌آموزان به دلیل رقابت و برتری‌جویی تحصیلی می‌تواند منبع فشار و استرس برای آنان تلقی شود (تانویتس، ۲۰۱۱) لذا این مسئله می‌تواند بستر تجربه هیجانات فشارزایی برای دانش‌آموزان بوده و در پیشرفت تحصیلی آنان اثر گذاشت (رامبرگر ۱۹۹۵، تراستی ۲۰۰۰، برچمن و دالتون ۲۰۰۲). زمینه ساز پیامدهای منفی و مشکلاتی از قبیل استرس مفرط و از بین رفتن زمینه سلامت روانی (شک ۱۹۹۵، دان، سان، لوگاین، تروک، لوان، دیکسون ۲۰۱۰) و بروز افسردگی، اضطراب و مشکلات رفتاری برای آنان گردد (دان و همکران ۲۰۱۰). بر این اساس سوالی که در این پژوهش مطرح می‌شود این است که آیا رابطه معناداری بین مشکلات بین فردی با میزان استرس و انتظارات تحصیلی دانش‌آموزان وجود دارد یا خیر.

روش

شرکت‌کنندگان

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان پسر متوسطه اول شهرستان نوشهر در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ به حجم ۲۰۶۰ نفر با دامنه سنی ۱۶-۱۴ ساله تشکیل داده است. از این جامعه نمونه‌ای به تعداد ۱۲۰ نفر و با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تک مرحله‌ای انتخاب شدند. بدین صورت از بین کلیه دبیرستان‌ها به صورت تصادفی دو دبیرستان انتخاب و از هر دبیرستان به صورت تصادفی چند دانش‌آموز انتخاب شدند.

ابزار

۱) پرسشنامه استرس انتظارات تحصیلی (Academic Expectations stress Inventory AESI): این پرسشنامه را آنگ و هوان (۲۰۰۶) برای ارزیابی منابع استرس زای تحصیلی نوجوانان تهیه کرده‌اند. این آزمون با ۹ سوال دارای ۲ خرده‌آزمون استرس ناشی از انتظارات والدین/معلمان و استرس ناشی از انتظارات شخصی از خود است. سوال‌ها در یک طیف ۵ درجه‌ای پاسخ داده می‌شوند که به صورت (هرگز، به ندرت، گاه‌گاهی، اغلب و بیشتر وقت‌ها) نمره‌گذاری می‌شود. نمرات بالاتر به معنی استرس بالاتر محسوب می‌شود و برعکس. نحوه نمره به‌گزینه‌ها به ترتیب نمرات ۱-۲-۳-۴ و ۵ می‌باشد. اعتبار این آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ بین ۰/۷۴ تا ۰/۹۰ و اعتبار بازآزمایی دو هفته‌ای آن بین ۰/۷۷ تا ۰/۸۵ گزارش شده است (میرشاه ولد، ۱۹۹۲، آنگ و هوان ۲۰۰۶) در ایران نیز این مقیاس بر روی دانش‌آموزان عادی و تیزهوش هنجاریابی شده، ضرایب آلفای کرونباخ برای مقیاس کل و عامل‌های دوگانه پرسشنامه استرس تحصیلی نشان می‌دهد که ابزار از همسانی درونی قابل‌قبولی نیز برخوردار است. این ضرایب بین ۰/۶۹ و ۰/۸۳ بدست آمده است (شکری، کدیور و دانش‌پور، ۱۳۸۶)

۲) پرسشنامه مشکلات بین فردی ۳۲ سوالی (Inventory of Interpersonal problems IIP.32): این پرسشنامه، یک ابزار خودگزارشی است که توسط بارخام، هاردی و استارتپ در سال ۱۹۹۴ و ۱۹۹۶ به عنوان یک نسخه کوتاه از فرم اصلی (فرم ۱۲۷ سوالی) ساخته و گویه‌های آن در ارتباط با مشکلاتی است که افراد در روابط بین فردی خود تجربه می‌کنند. این ابزار به منظور استفاده در خدمات بالینی طراحی شده، و بر اساس تحلیل عاملی اکتشافی از فرم ۱۲۷ سوالی و با در نظر گرفتن چهار گویه‌ای که بیشترین بار عاملی را در زیر مقیاس دارند، به صورت ۳۲ سوالی درآمد. این مقیاس دارای ۸ زیر مقیاس، مردم آمیزی - جرات‌ورزی، مشارکت با دیگران، حمایت از دیگران، پرخاشگری، گشودگی، در نظر گرفتن دیگران و وابستگی به دیگران بوده است. این گویه‌ها بر روی یک مقیاس لیکوت ۵ درجه‌ای از صفر (به هیچ وجه) تا ۵ (به شدت) نمره‌گذاری می‌شود. این مقیاس دارای روایی و اعتبار مناسبی است. ضریب آلفای کرونباخ برای آن در دامنه ۰/۷ تا ۰/۸ است آمده‌است. (بارخام، هاردی و استارتپ، ۱۹۹۶ و هاگهزو بارخام، ۲۰۰۵). در تحقیق فتح، آزاد فلاح، رسول زاده طباطبایی و رحیمی (۱۳۹۲) روایی سازه پرسشنامه از روش تحلیل عاملی اکتشافی به روش مولفه‌های اصلی ۰/۸۵ برآورد شد. و میزان همسانی درونی آن با

ضریب آلفای کرونباخ برای عوامل صراحت و مردم آمیزی، گشودگی، در نظر گرفتن دیگران، پرخاشگری، حمایت‌گری و مشارکت و وابستگی به ترتیب برابر با ۰/۸۳، ۰/۶۳، ۰/۶۰، ۰/۸۳، ۰/۷۱ و ۰/۶۳ و برای نمره کل مقیاس ۰/۸۲ بوده که همسانی درونی مقیاس را نشان می‌دهد.

شیوه/اجر

پس از انتخاب گروه نمونه و ارائه توضیحاتی درباره محرمانه ماندن اطلاعات به شرکت کنندگان به منظور جلب رضایت آنها، پرسشنامه‌ها در اختیار آنان قرار گرفت. این عمل به صورت گروهی و در هر کلاس انجام می‌شد. داده‌های به دست آمده گردآوری و تجزیه و تحلیل شدند.

نتایج

یافته‌های پژوهش در خصوص فرضیه اصلی آن (بین مشکلات بین فردی و استرس تحصیلی دانش آموزان رابطه آماری معنی داری (R = 0/673) در سطح (P < 0/001) وجود دارد.

جدول ۱

ارتباط بین استرس تحصیلی با مشکلات بین فردی و مولفه‌های آن

مؤلفه‌ها و نمره کل مشکلات بین فردی								متغیرها
مشکلات بین فردی	مردم آمیزی	جرات ورزی	مشارکت	حمایت	پرخاشگری	گشودگی	در نظر گرفتن	وابستگی
استرس تحصیلی	۰/۴۶	۰/۳۶	۰/۴۵	۰/۴۳	۰/۳۸	۰/۶۰	۰/۳۷	۰/۵۳

همانگونه که داده‌های جدول نشان می‌دهد بین استرس تحصیلی و مشکلات بین فردی دانش آموزان و هم خرده مؤلفه‌های آن رابطه آماری معناداری وجود داشته و می‌توان انتظار داشت با افزایش در میزان استرس تحصیلی، مشکلات بین فردی نیز افزایش یابد (و بالعکس).

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه مشکلات بین فردی با استرس تحصیلی دانش‌آموزان صورت گرفت. یافته‌های این پژوهش رابطه مشکلات بین فردی با استرس تحصیلی را از نوع مستقیم و معنی‌دار نشان داده و مبین وجود ارتباط مستقیم معنی‌دار بین کلیه خرده مؤلفه‌های پرسشنامه مشکلات بین فردی با استرس بود. این نتایج با یافته پژوهش‌های آکگان و سیاروش (۲۰۰۳)، ارسوی، سیویلی، گنکوز (۲۰۰۵)، استراترز، پری و منز (۲۰۰۰)، برچمن و دالتون (۲۰۰۲)، بیکر (۲۰۰۳)، تان و تیس (۲۰۱۱)، تراستی (۲۰۰۰)، دان، سان، نگاین، تروک، لو، ان و دیکسون (۲۰۱۰)، رابرتگر (۱۹۹۵)، شک (۱۹۹۵)، کلارک و ریکر (۱۹۸۶)، لینو زیبا (۱۹۸۴) و نلستن و دیکاکس (۱۹۹۳) همخوانی دارد. تحولات نوجوانی و ضرورت سازگاری با آن برای نوجوانان دشواری‌هایی را به دنبال داشته، این امر می‌تواند منجر به بروز مشکلات بین فردی با والدین و سایر بزرگسالان گشته، اشکالاتی در زمینه قاطعیت، اطاعت‌پذیری، صمیمیت، مسئولیت‌پذیری، مهارگری و جرات‌مندی آن‌ها گردد. وابستگی اقتصادی به والدین از یک سو و تمایل به استقلال در نوجوانان از سوی دیگر وی را دچار تعارض رفتاری در ارتباطات نموده، این امر بروز زمینه‌های استرس و اضطراب را به دنبال خواهد داشت. به تبع این اضطراب و فشار روانشناختی، افت عملکرد تحصیلی و مشکلات مدرسه‌ای جلوه خواهد کرد و نوجوان را در سیکل معیوب مشکلات بین فردی و استرس، سپس استرس تحصیلی قرار می‌دهد لذا رابطه دیده شده با پایه‌های تئوریک تحولات مرحله نوجوانی همخوان می‌باشد. بر این اساس می‌توان به والدین و مربیان در خصوص دشواری‌های دوره نوجوانی آگاهی کافی داده، به ویژه در تعدیل انتظارات تحصیلی آنان از نوجوان جهت کاهش استرس انتظارات تحصیلی، آموزش‌های لازم را ارائه کرد.

یافته‌های این پژوهش به دلیل محدودیت در جامعه آماری و ابزارهای گردآوری اطلاعات باید با احتیاط کافی تعمیم داده شده، انجام پژوهش‌های مشابه از طریق تحلیل ساختار و مسیر به منظور تعیین میزان اثر متغیرها بر یکدیگر و اجرای آن در سایر جوامع و گروه‌های جنسیتی توصیه می‌گردد.

منابع

- Ang, R. P., and Huan, (2006). Academic Expectations stress Inventory: Development Factor Analysis, Reliability and Validity. *Educational and Psychological measurement*, 66(3), 522-539.
- Ang, R. P., Klassen, R. M., Chang, W. H., Han, V. S., Wong, I. Y. F., Yeo, L. S., & Krawchuk, L. L. (2009). Cross – cultural invariance of the Academic Expectations stress Inventory. Adolescent samples from Canada and Singapore. *Journal of Adolescence*, 32 (5), 1-13.
- Ang, R. P., Huan, V. S., & Braman, D. R. (2007) factorial structure and invariance of the Academic Expectations stress Inventory across Hispanic and Chinese adolescent samples. *Child psychiatry and Human Development*, 38 (1), 37-87.
- Ang, R. P., & Huan, V. S. (2006). Relationship between academic stress and suicidal ideation testing for depression as a mediator using multiple regression. *Child psychiatry and Human Development*, 37 (2), 133-143.
- Barkham, M., Hardy, G. E. (1996). Start-up of the IIP-32 A short Version of the Inventory of Interpersonal problem. *British Journal of Psychology*, 35 (1)-35.
- Benedetto, Pierre. (2008). *psychologie du Development: concepts Fondamentaux*. studyrama
- Besharat, M. A. (2010). Relationship of alexithymia with copying style and interpersonal problems in prosocials. *Social and behavioral sciences*, 5, 614-618.
- Clark, E. J., & Ricker, P. P. (1986). Gender differences in relationship and stress of medical and law students. *Journal of medical Education*, 61 (1). 32-40.
- Dunne, M. P., Sun, J., Nguyen, N. D., Truct, T., Coan, K. X. & Dixen, J. (2010). The influence of educational pressure on the mental health of the adolescence in East Asia. *Journal of science research, Heu university*, 61 (1), 18-27.
- Eremsoy, C. E., Celimi, S., & Geb, C. T. (2005). Students under academic stress in a Turkish university; variables associated with symptoms of depression and anxiety. *Current psychology*, 24 (2), 123-133.
- Felsten, G., & Wilcox, K. (1992). Influences of stress situation – specific stressors on well-being and academic performance. *Performance psychological reports*, 70, 219-303.
- Gadzella, B. M., & Baloglu, M. (2001). Confirmatory factor analysis and internal consistency of student life stress inventory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 6 (28), 84-94.
- Gurtman, M. B. (1996). Interpersonal problem and the psychotherapy context: the construct validity of the inventory of interpersonal problems. *Journal of Psychological Assessment*, 3, 241-255.
- Hudson, J. L., & Rapez, R. M. (2004). *From anxious temperament to disorder: An logical model of Generalized Anxiety Disorder*. In R.G. Heimberg, C.I. Turk, D.S. Merin, Generalized Anxiety Disorder. Advances in research and practice. New York: Guilford press

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

توجه: بررسی مقاله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

PROPOSAL
پروپوزال

توجه: پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

ISI
Scopus

توجه: آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو